

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 15 februari 1929 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående beredande av viss rätt till tjänstledighet m. m. åt värnpliktiga.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 326, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Öhman m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i värnpliktslagen, att de värnpliktiga tillerkännas minst tre veckors sammanhängande tjänstledighet med utbetalande av dagavlöning och portionspenningar samt fria resor till och från hemorten efter två månaders tjänstetid, samt att denna tjänstledighet inräknas i tjänstetiden.

Till stöd för denna hemställan hava motionärerna anfört följande:

Arbetar- och småbondeungdomen tvingas i de flesta fall mot sin egen vilja att fullgöra sin s. k. värnplikt. De berövas under flera månaders tid sin inkomst och ha under denna tid icke möjlighet att öva tillsyn över sina tillhörigheter så som de skulle önska, då ju militärförläggningen i de flesta fall är långt avlägsen från vederbörande hemort. *Tjänstledighet* är det vanligen förenat med stora svårigheter att utverka, varjämte resekostnader till och från hemorten bereda oöverkomliga hinder. Rätten till minst tre veckors sammanhängande tjänstledighet med utbetalande av full dagavlöning och portionsersättning samt fria resor till och från hemorten förefaller oss vara ett synnerligen rimligt krav, vars tillfredsställande icke borde möta något hinder.

I fråga om *tjänstledighet* för värnpliktiga innehåller tjänstgöringsreglementet för *armén* i § 25 följande bestämmelser:

Gällande bestämmelser i ämnet.

»1. Åt värnpliktig får, såvitt ej annorlunda är av Konungen bestämt, beviljas tjänstledighet i sammanlagt högst det antal dagar, som motsvarar en trettiondel av den tid, den värnpliktige är inkallad till tjänstgöring, bråkdelar härvid icke medräknade, dock att även under repetitionsövning, som är kortare än 30 dagar, tjänstledighet får beviljas i en dag.

Värnpliktig, som fullgör första tjänstgöringen samt en eller flera repetitionsövningar i en följd, får icke under första tjänstgöringen åtnjuta den för repetitionsövningen (-övningarna) medgivna tjänstledigheten eller tvärtom. Fullgör han flera repetitionsövningar i en följd, får däremot under *en* dylik övning sammanläggas antalet medgivna tjänstledighetsdagar för samtliga ifrågavarande repetitionsövningar.¹

2. I mom. 1 omförmålt dagantal, under vilket värnpliktig kan beviljas tjänstledighet, skall minskas, då han varit frånvarande från tjänstgöring, men han

¹ Se not å nästa sida.

ändock, på sätt särskilt är stadgat, fått såsom fullgjord tillgodoräkna sig den tid, han varit frånvarande, skolande minskningen omfatta det antal dagar, som frånvaron från tjänstgöring sålunda varat.

3. I trängande fall får, under iakttagande i övrigt av bestämmelserna i mom. 1 och utan iakttagande av de i mom. 2 omnämnda inskränkningarna, beviljas tjänstledighets utsträckande för värnpliktig till sammanlagt högst det antal dagar, som motsvarar en tolfedel — under repetitionsövning en tiondel — av den tid, under vilken den värnpliktige är inkallad till tjänstgöring, bråkdelar härvid icke medräknade.¹

4. Värnpliktig, som jämlikt värnpliktslagens medgivande efter egen framställning kvarstannar i tjänstgöring, utöver honom enligt nämnda lag åliggande tjänstgöring, må under tiden för den frivilliga tjänstgöringen beviljas tjänstledighet ungefär motsvarande en femtedel av det sålunda frivilligt åtagna dagantalet.»

De för *flottans* värnpliktiga under tjänstgöring gällande särskilda föreskrifter innehålla i § 30 följande bestämmelser:

»1. Beväringsbefälhavaren må bevilja å stationen tjänstgörande värnpliktig, som icke fullgör facktjänstgöring, tjänstledighet i den utsträckning bestämmelserna i § 113 inskrivningsförrordningen medgiva utan att den värnpliktige jämlikt § 123:4 samma förrordning hemförlovas.¹ Värnpliktig, som å stationen fullgör facktjänstgöring, må av beväringsbefälhavaren beviljas tjänstledighet under sammanlagt högst 14 dagar, dock ej vid något tillfälle under längre tid än 8 dagar i en följd. Tjänstledighet, som jämlikt skolreglemente för flottans manskap åtnjutes under »uppehåll» i undervisning eller övningar, inbegripes i här nämnd tjänstledighet.

Enahanda rätt att bevilja tjänstledighet åt underlydande värnpliktig tillkommer ock högste befälhavare över flottan ävensom eskader- och avdelningschef samt chef å enkelt fartyg.

2. Sön- och helgdagar, som förekomma inuti en tjänstledighetstermin, inräknas i antalet tjänstledighetsdagar. Sön- och helgdagar, som infalla vid början eller slutet av en tjänstledighetstermin, inräknas däremot icke i antalet tjänstledighetsdagar.»

De för *kustartilleriets* värnpliktiga under tjänstgöring gällande särskilda föreskrifter innehålla i § 28 följande bestämmelser:

»1. Regementschef må, såvida icke annat är av vederbörande kommandant bestämt, bevilja tjänstledighet åt

a) värnpliktig, uttagen till linjetjänst, i sådan utsträckning, att den sammanlagda tid, han av annan anledning än sjukdom eller skada, till vilken tjänsten kan antagas hava varit orsak, icke deltagit i tjänstgöringen, uppgår till

under fullgörande av första tjänstgöring (omgång av sådan tjänstgöring, tjänstgöring i en följd) högst sju dagar i en följd eller, vid frånvaro under kortare perioder, sammanlagt högst tretton dagar; samt

¹ Jämlikt § 113 mom. 1 inskrivningsförrordningen jämförd med § 123 mom. 4 samma förrordning skall till linjetjänst uttagen värnpliktig hemförlovas, om han icke deltagit i tjänstgöringen: vid fullgörande av första tjänstgöringen 8 dagar i en följd eller, vid frånvaro under kortare perioder, sammanlagt 14 dagar; vid fullgörande av repetitionsövning 3 dagar i en följd eller, vid frånvaro under kortare perioder, sammanlagt 5 dagar. Den värnpliktige får ej heller tillgodoräkna sig denna tid såsom tjänstgöringstid.

under fullgörande av repetitionsövning högst två dagar i en följd eller, vid frånvaro under kortare perioder, sammanlagt högst fyra dagar;

b) värnpliktig, uttagen till ersättningsreserven, i sammanlagt högst sju dagar.

2. I trängande fall må regementschef åt värnpliktig, uttagen till ersättningsreserven, bevilja tjänstledighetens utsträckande till högst tretton dagar.

3. Värnpliktig, som jämlikt VL § 27 mom. 3 B eller C kvarbliver i tjänstgöring under uppehåll i tjänstgöring eller för fyllande av vakans i manskapsbeställning, må under den tid, han sålunda kvarbliver i tjänstgöring, av regementschef beviljas tjänstledighet enligt för fast anställt manskap fastställda grunder.

4. Enligt regementschefens bestämmande må bataljonschef och kompanichef, med iakttagande av föreskrifterna här ovan i mom. 1 och 3 samt med den befohgenhet i övrigt, som beträffande beviljandet av tjänstledighet till fast anställt manskap må tillkomma dem, bevilja tjänstledighet åt värnpliktiga.

5. Åt värnpliktiga, kommenderade till skola eller utbildningskurs, som är gemensam för hela kustartilleriet, må tjänstledighet beviljas av chefen för vederbörlig skola eller utbildningskurs i samma utsträckning som enligt mom. 1—3 ovan är medgivet för regementschef.»

Här ovan nämnd tjänstledighet inräknas i tjänstgöringstiden.

I värnpliktslagen och inskrivningsförordningen omfördad *hemförlovning* (uppehåll i tjänstgöring) regleras genom årligen utfärdade generalorder (vapenövningstabellen). Upphållet omfattar tidsperioder växlande mellan 7 och 30 dagar. Tidpunkten för hemförlovningen bestämmes med hänsyn såväl till den militära utbildningens gång som till arbetsförhållandena å jordbruket m. m. Den tid, varunder den värnpliktige varit hemförlovad, inräknas icke i tjänstgöringstiden.

Tjänstledighet för biträdande vid *skördearbete* har stundom beviljats, när särskilda omständigheter därtill föranlett, t. ex. år 1928, då genom generalorder befalldes, att tjänstledighet under högst 9 dagar i följd skulle på vissa villkor beviljas. Den tid, varunder den värnpliktige varit tjänstledig, inräknas ej i tjänstgöringstiden.

Ytterligare torde böra erinras om följande bestämmelser i kungl. kungörelsen den 5 mars 1926 angående avlöning för rullförings- (sjörullförings-) befäl och värnpliktiga m. m.

§ 9.

1. Värnpliktig erhåller under tjänstgöring, utom andra förmåner, jämväl penningbidrag, som utgår med 50 öre om dagen; dock skall värnpliktig, som uttages för tjänstgöring i den ordning, värnpliktslagen föreskriver, under längre tid än 140 dagar, för överskjutande tid åtnjuta ett penningbidrag av en krona om dagen.

Under in- och utryckningsdagar åtnjuter värnpliktig penningbidrag med samma belopp, som utgår vid början av den tjänstgöring, till vilken inryckning sker, resp. vid slutet av den tjänstgöring, från vilken utryckning sker.

2. Värnpliktig, som jämlikt § 27 mom. 3 C b) värnpliktslagen kvarbliver i tjänstgöring utöver den i mom. 1 av samma paragraf föreskrivna tid, äger att under den överskjutande tiden i stället för penningbidrag åtnjuta kontant förmån till belopp, motsvarande begynnelseavlöning för fast anställd menig.

3. Värnpliktig, som jämlikt § 27 mom. 3 F värnpliktslagen tjänstgör, sedan tiden för den tjänstgöring, till vilken han inkallats, gått till ända, erhåller för den överskjutande tjänstgöringstiden ersättning med en krona om dagen.

4. _____

5. Till värnpliktig, som åtnjuter tjänstledighet, utgår varken naturaportion eller ersättning därför.

6. Värnpliktig, som utan att åtfölja trupp under tjänstgöring enligt order företager resa från en tjänstgöringsort till en annan, åtnjuter därvid resekostnads- och traktamentsersättning enligt de för fast anställt manskap gällande bestämmelser.

§ 10.

2. Värnpliktig, som åtnjuter tjänstledighet för enskilda angelägenheter, äger, där ledigheten icke överstiger 8 dagar, under hela ledigheten och i annat fall för 8 dagar av densamma bibehålla honom tillkommande penningbidrag.

Utskottet.

I den föreliggande motionen hava icke anförts sådana skäl, som böra föranleda, att i enlighet med motionärernas förslag införas bestämmelser om rätt för värnpliktiga till minst tre veckors tjänstledighet under åtnjutande av full dag-avlönning och portionsersättning samt fria resor till och från hemorten. Ett genomförande av motionärernas förslag i fråga om tjänstledigheten skulle innebära en väsentlig avkortning av den vid 1925 års riksdag beslutade tjänstgöringstiden. I de bestämmelser, som nu gälla beträffande åtnjutande av dag-avlönning, portionsersättning samt fria resor, anser sig utskottet av ekonomiska skäl icke böra förorda ändring i föreslagen riktning.

Utskottet får fördens skull hemställa,

att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 februari 1929.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman*, *Linder*, *Almkvist*, *Frändén*, *Thorberg*, *Mellén*, *Granström* och *Norman*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Magnusson* i Kalmar, *Hage*, *Ödström*, *Johansson* i Sollefteå, *Gardell* i Gans,* *Sandström** och *Osberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Linder, Thorberg, Norman, Magnusson* i Kalmar, *Hage* och *Johansson* i Sollefteå, vilka ansett, att utskottet med anledning av motionen bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning rörande sådan ändring i värnpliktslagen, att den värnpliktige tillerkännes fria resor till och från hemorten med bibehållande av dagavlöning och portionsersättning.
